

Felkiáltójel(ek)

ADALÉKOK BÁGER GUSZTÁV KÖLTÉSZETÉHEZ

Tiszatáj Könyvek
Szeged, 2010
124 oldal, 2100 Ft

Négy kötet (A tükör éle [Tiszatáj, 2007]; Míg leírom, felébredek [Tiszatáj, 2008]; Hidegfront [Tiszatáj, 2009]; Globális rózsák [Salon Literatur München, 2009]). Egy szerző. Báger Gusztáv. A költő. Az egyik leeurópaibb magyar költő. Eszembe jut, milyen sok jelentős francia költő létezik, aki Franciaországon kívül, frankofón területen él, dolgozik, ahol francia költőnek vallja magát, annak számít, és valójában is az, bár más mondanivalóval, stílussal, hiszen a nyelv determinálja a hovatartozást, besorol, egységesít. Ez így van rendjén. Természetesen nyelvi folyamat manifeszta-lódása. Báger is magyarul fejezi ki magát, mégis inkább máshova tartozik, más szellemi közegbe – nincs nyelvi kötöttsége – gondolkodása, viszonyulása miatt (sohase politikai attribútumok miatt), ahogy a dolgokat, jelenségeket látja, láttatja. A műalkotás quo modója meghatározza sokszor, eldönti a mű alkotójának a helyét, sorsát. Kritériuma az eredményességnek, a recepciónak, a befogadásnak. Bá-

ger Gusztáv magyar költő, egy kissé Magyarországon kívüli. Árva. Magányos. Mert másképpen rögzíti ezt a furcsa értelmes-értelmetlen, szubjektív-objektív létezését a fonákjaival, abszurditásaival. Szellemi számkivetettség, skizofrén állapot, önmarcangoló és belenyugvó konokság, igazi hűség ez az irodalomhoz.

*„olykor belegabalyodtam a nagy dolgokba
az elmém szintjén futó ügyekbe
a tudat magasságában áramló időbe
néha beleszaladtam
egy-egy kelepcebe csapdába
a megalománia nagy tömbjei között
a politika
a képmutatás
a méltánytalanság hálói
olykor nem láttam át mikor mond mást
a szív mint az ész
olykor megtettem azt amit nem kellett volna
más esetben elmulasztottam
olyankor megkapaszkodtam a talajban*

és lábaimra bízta magam

*minap az ellenkezőjét tapasztaltam
lábam esett a bűnbe
a szőnyeg szintjén kuszálódtam össze
mint majom a hálóban
a Nagy Épület előtt
ahol eddig soha
kis híján orra buktam”*

Kihez áll közel Báger Gusztáv, mely irányzatokhoz, stíluszövegekhez, kik a modelljei...? Gondolom, elsősorban magához, egyéniségéhez tartozik, a modell saját maga, benne rejtőzik és munkál. (Amit analizálni, kutatni, keresni lehet, de ez nem az én feladatom.) Vannak egyezések, tudatos és tudat nélküli kapcsolódásai, hasonmások (T. S. Eliot). Ismerős hangot ismerhetünk meg benne. Minden költőt be lehet skatulyázni valahova, el lehet helyezni iskolákba, irányzatokhoz sorolni. Mégis úgy gondolom, a legfontosabb az, amit a költő rejt: a poeta natusság, enigmatikusan... Az eredetiség. És Báger elvitathatatlanul eredeti: Báger. Ő. Senki más. Az eredetiség muzsikájával, varázsával, szavaival, mondataival, verseivel. Kétségtelenül a korszerű európai (és magyar) költészet összarámához tartozik. Merész asszociációval, szimbolikájával, gondolatáramával, költészetével, melyekkel összeköt fogalmakat, a legtávolabbt a legközelebbivel: ide-oda ugráló (ez az ugrálás bár látszólagos) képeivel, szavaival, hasonlataival, izgalmas metaforáival, meghökkent, elgondolkodtat, kapcsolatrendszereket teremt. Nem könnyű olvasmányok a hagyományos stílushoz, gondolkodáshoz szokott agynak. A szavak, szórendszerek valami tudatalatti egységből törnek a felszínre, olykor összefüggéstelenül, olykor egymáshoz tapadva bizarr egységekben, Bágeri rendben. Mindez izgalmas, megmozgatja a képzeletet, gondolkodni kényszerít alkotói módon. Egy kissé puritán költészet ez, lemeztelenített a felesleges salangoktól. Nincsenek érzelmi protuberanciák, barokkos ívelések. Tömör esszenciális. Egyéni jel- és jelzésrendszere provokatív is, különös, hátborzongató effektusokkal. Mintha hangfogókkal szólna. Ezerszínű. Nyugtalanosság, izgalom, vibrálás, szorongás, elcsuklás, hangtalan és hangos kiáltások felkiáltójelekkel, az egyéniség kiáltásai... mindnyájunké... fel, fel... És tudja: a szemfényvesztés, bohóckodás, látszat, önáltatás az élet kísérője, velejárója gyönyörűségével, tragédiáival, élni akarással, elmúlással... s ott a mindig bölcs, higadt konklúzió. Mik vagyunk, mit érünk... Miért? Ez a bágeri tonalitás, atonalitás, abszurd, abszurdoid... nagyon is triviális realitás, elfeledett-nyílt politikum. A vers lényeges alkotóeleme az őszinteség. Báger őszinte mindenben, tartalomban, formában, revelációban, szokványos vallomásban. A transzcendentális s szürreális, a hétköznapi valósággal lélegzik, önismereti szimbiózisban. Bágeri költészet, bágeri rendszer, bágeri napfogyatkozás és bágeri fénydomborulat... Metamorfózis állandósága... És még valami. „In Beschränkung zeigt sich der Meister” – mondja Goethe. (Önmérsékletben mutatkozik meg a mester.) Igazság. Alkotói módszerekben a legnagyobb önuralmuk a klasszikusoknak van. Ez Bágerre is érvényes. Nem csak a kiürült tartalom sok, hanem az elhallgatott is. Ami a mű mögött maradt. Titokzatosan, organikusan. A kimondottal, a megszületettel.

Az egyéniség ereje a legfontosabb. Báger Gusztáv költői egyéniség.

Nem provinciális jelenség. Európai viszonylatban az.

*„végül ott tartok
se szőnyeg se háló se nagy ügyek
ezek nélkül is bele tudok gabalyodni
a magam szötte folyamatok vezetőkeibe
a vékony kis kábelekre
a rejtett kamerák zsinórjaiba
mert be vagyunk mikrofonozva mindenütt
belénk kódolva a botlás lehetősége*

*ugyanakkor
hálások lehetünk
ha szárnyakat kapunk az eszme szintjén
és megnyugtató hogy a hit lépcsőin
nincsen futószőnyeg
nem buktat orra senki”*

Versei megjelennek kitűnő fordításokban Írorszában, Németországban, Franciaországban antológiákban, kötetekben. Úgy definiálva őt: mint jelentős magyar költőt.

Vajon Európa közelebb van Budapesthez, mint Budapest Európához???

Senki sem próféta saját hazájában. Elkoptatott igazság. Hát Magyarországon akkor sohasem. (Számos példa: Bartók idegenben lett zenei próféta; Vasarely megvallotta nekem, ha itthon marad, legfeljebb rajztanár lehetett volna a Toldy Gimnáziumban. És még sorolhatnám a példákat, muzsikásokat, művészeket, fizikusokat...) Egyszer ezt mondta nekem hazánk egyik írópotentát-fejedelme, hogy nem az az érdekes, fontos, hogy valaki zseni-e vagy sem, hanem az, aki elhiteti, hogy ő a zseni. Elfogadtatja. Így igaz. Így vagy úgy... valahogy, műveivel, művek nélkül... lyukasan, zsenialitás nélkül. A kanonizálás megtörtént, megtörténik a legmagasabb fokon. A zsenialitási impotencia se számít. *Ite missa est.* (Voltaire szerint az érvényesülés elsősorban karakter kérdése.)

Nos, Báger Gusztáv is megérdemelne többet. A másik európai jelenséghez, Tandorihoz csatlakozva mondom, hogy már igenis az elismertek között lenne a helye. Miért nincs így? Pedig elkezdődött a szeniorokor, s aztán ráarakódnak az évek közömbösen az elismerés hiátusaival. Az emberre, az íróra, a költőre, a művekre... S már minden hiába...

Nem ítéskedni akartam, nem mélyebben esztétikai fejtegetésekbe bonyolódni – hová való, hivatott a szerző és a mű, hanem felkiáltójelet tenni Báger Gusztáv neve mellé. Felkiáltójeleket!!! Megérdemli.

Ébert Tibor